

**МАЈКЛ Д. КАЛАХАН, ЛИГАТА НА НАРОДИТЕ,
МЕЃУНАРОДНИОТ ТЕРОРИЗАМ И БРИТАНСКАТА НАДВОРЕШНА
ПОЛИТИКА, 1934-1938 (САД: ПЕЛГРЕЈВ МЕКМИЛАН, 2018), 317**

Во текот на 2018 година во издание на Palgrave Macmillan на англиски јазик излезе од печат книгата *The League of Nations, International Terrorism, and British Foreign Policy, 1934-1938* од авторот Д-р Мајкл Д. Калахан, професор по историја на универзитетот Мичиген во Флинт, САД. Делото претставува вкупно трета книга на авторот поврзана со Лигата на народите, организација која постоела од 1920 – 1946 година, како претходница на формирањето на Обединетите нации. Првите две книги на авторот се насловени: *Mandates and Empire: The League of Nations and Africa, 1914-1931* (Sussex Academic Press, 1999/2008) и *A Sacred Trust: The League of Nations and Africa, 1929-1946* (Sussex Academic Press, 2004/2018).

Најнова книга на авторот произлегува од неговите интереси за историјата на меѓународните организации, влијанието на надворешната политика и дипломатијата, како и полезноста на меѓународното право за промовирање на мирот и соработката помеѓу државите.

Книгата е посветена на Лигата на народите, постојана организација на светска безбедност составена од 54 земји членки, основана по Првата светска војна. Меѓу многуте други достигнувања Лигата на народите го направи едниот од првите обиди да го разбере и контролира сериозниот проблем на тероризам поддржан од државите, и истовремено успеа да спречи актите на тероризам да прераснат во глобална војна.

Делото содржи 317 страници и е поделено на вкупно десет поглавја со следните наслови: Вовед (*Introduction*); Најголемата опасност во Европа во денешницата (*The Chief Danger in Europe at Present*); Најглупавиот политички криминал (*The Most Stupid of Political Crimes*); Војна пред војната (*A War Before the War*); Можеме ли да направиме нешто за да ја разубедиме Југославија? (*Can We Do Something to Dissuade Yugosla-*

via?); Постоенето и ефективната употреба на Лигата на народите (*The Existence and Effective Use of the League of Nations*); Дејствува конкретно, „терорист“ во карактер (*Acts Specifically 'Terrorist' in Character*); Доколку Еден дава насока ние сме изгубени (*If Eden Gives Way We Are Lost*); Бегање од еден вид на центлментски договор (*A Running-Away from a Sort of Gentleman's Understanding*); и Заклучок (*Conclusion*).

Воведниот дел ги опишува околностите при убиството на кралот Александар I Караѓорѓевиќ и понатамошните постапки на Лигата на народите по атентатот. Во второто поглавје *Најголемата опасност во Европа во денешницата* детално се опишани сите можни закани по безбедноста на стариот континент, конфликтите помеѓу различни земји, како и терористичките организации на тлото на Европа меѓу кои е вброена и ВМРО како сепаратистичка организација во Југославија. Поглавјето *Најглупавиот политички криминал* започнува со извештаите на дневните весници во Европа за атентатот во Марсеј. Во продолжение се наведени ставовите и поставеноста на големите земји и нивната осуда на атентатот. Во преден план доминира Велика Британија која за цел имаше ниту да бара правда, ниту пак да ги одбрани правата на Југославија, туку пред се својата политичка моќ ја насочи да го одржи мирот во услови кога над Европа се издигнуваат темни облаци. Во поглавјето *Војна пред војната* е опишана тензијата и неизвесноста во втората половина на 1934 година и реакциите и тактизирањето на големите сили. Во поглавјето се прави споредба на атентатот во 1914 со атентатот во 1934 и реакциите на големите сили во двата случаи. Во петтиот дел насловен *Можеме ли да направиме нешто за да ја разубедиме Југославија?* е опишана дипломатската реакција и барањата на Југославија кон Лигата на народите како реакција на атентатот. Барајќи правда Југословенските власти посочија дека доколку не се задржи мирот и не се соочат со правдата во справувањето со опасниот проблем до кој се дојдени, тогаш Европа ја очекува анархија и меѓународен варваризам. Реакциите на големите сили варираа и истите беа насочени зависно од нивните интереси и сојузничтвото во кое се наоѓаа со одредени земји за време на атентатот. Во поглавјето *Постоенето и ефективната употреба на Лигата на народите* се наведени чекорите и постигнувањата на Лигата на крајот на 1934 и почетокот на 1935 во справувањето со тековните проблеми. Во седмиот дел насловен *Дејствува конкретно, „терорист“ во карактер* е опишано залагањето и работата на Лигата на народите во 1935 година во справувањето со тероризмот, донесувањето на анти-терористички конвенции и работата на Комитетот за меѓународна репресија од тероризам. Во поглавјето *Доколку Еден дава насока ние сме изгубени* се опишани активностите на Лигата на народите во 1936 и

1937 година. Во тој период беа подготвени двете конвенции за борба против тероризмот. Во преден план беше опишана улогата на Велика Британија и нејзиниот министер за надворешни работи Антони Еден. Во деветтата глава *Бегање од еден вид на центлментски договор* се опишани активностите на Лигата во 1937 и 1938 година и непостигнувањето на договорите помеѓу земјите членки. Голем дел на земјите ја игнорираа Лигата, дел официјално, друг дел неофицијално и својата заштита ја бараа на друго место, пред се во градењето на сојузништво со други држави. Во *Заклучокот* се опишани активностите на Лигата од 1938 до почетокот на војната. Со оставката на Антони Еден во февруари 1938 и говорот на премиерот Чемберлен во парламентот дека не верува дека Лигата на Народи може да донесе колективна сигурност за никого започна и официјалниот почеток на крајот на организацијата.

Иако многу научници често ја сметаат Лигата на народите за „неуспех“, бидејќи Втората светска војна избувна во 1939 година, сепак авторот во оваа книга тврди дека Лигата на народите успеа да помогне да се спречи повторувањето на конфликт како Првата светска војна. Организацијата воедно се заложи за зачувување на мирот во Европа по убиството на кралот на Југославија во 1934 година. Според авторот Втората светска војна беше сосема поинаков вид на конфликт, додека Лигата на народите во текот на своето постоење докажа дека државите можат да соработуваат заедно со цел да придонесат кон мирот, како и да се соочат со глобалните проблеми во триесетите години на XX век.

Покрај успехот во мировните операции во 1934 година, авторот во книгата наведува дека Лигата на народите овозможи да се подготват две меѓународни конвенции за борба против тероризмот поддржан од државите. Првата конвенција ги класифицираше различните видови на терористички акти, како и заговорите за нивно извршување, како еден вид на меѓународни злосторства. Втората конвенција предвидуваше формирање на првиот постојан меѓународен суд во светот за казнување на терористите. Иако двете конвенциите никогаш не биле ратификувани, и двете служеле како причина за мир преку промоција на медијацијата и поттикнувањето на меѓународната соработка.

Лигата на народите имаше трајно влијание на меѓународните односи и беше претходник на создавањето на Обединетите нации. И покрај своите недостатоци, во книгата е јасно предочен фактот дека Лигата на народите докажа дека светот има потреба од глобално тело кое трајно ќе придонесува кон глобалниот мир и меѓународната соработка.

Книгата *Лигата на народите, меѓународниот тероризам и британската надворешна политика, 1934-1938* е наменета за професори, студенти во напредни години на студирање, како и општа читателска публика заинтересирани за историјата, меѓународни односи и тероризмот. Овој труд може да има многу важна улога во подобро разбирање на улогата на Лигата на народите, како и на историските случувања во еден турбулентен период помеѓу двете светски војни.

Фатима САЛИФОСКА